

Nr 205

Av herr Nordstrandh m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till vissa privatskolor.

(Lika lydande med motion nr 166 i Första kammaren)

I sina anslagsäskanden i fråga om bidragsgivningen till vissa privatskolor för budgetåret 1964/65 har skolöverstyrelsen framlagt förslag, innebärande att statsverket fr. o. m. redovisningsåret 1963/64 skulle helt svara för kostnaderna för pensionering enligt gällande bestämmelser av lärarpersonalen vid nämnda skolor samt att skolorna skulle erhålla retroaktiv ersättning för erlagda ATP-avgifter. Departementschefen, som erinrat om att statsbidrag utgår till ATP- och sjukförsäkringsavgifter vid privatskolorna fr. o. m. innevarande budgetår enligt samma grunder som gäller beträffande driftbidraget till dessa skolor, d. v. s. med i genomsnitt 78 procent, har emellertid förklarat sig inte vara beredd att föreslå någon ytterligare förbättring av statsbidraget. Vi kan för vår del icke dela den uppfattning, som kommit till uttryck i statsverkspropositionen, och får i anslutning här till anföra följande.

De 21 statsunderstödda privatskolorna ligger på ett flertal olika orter i landet och utgöres av gymnasier, realskolor samt flick- och elementarskolor. För skolorna gäller en av Kungl. Maj:t utfärdad stadga, varjämte lärarpersonalens avlönings- och pensionsförhållanden regleras av statliga bestämmelser. Även undervisningens omfattning samt antalet ordinarie och extra ordinarie lärartjänster regleras av statliga föreskrifter.

Det statliga stödet utgår med en viss procent — lägst 60 och i genomsnitt för alla skolorna 78 — av ett bidragsunderlag, som utgöres av löne- och pensionskostnader för lärarna.

I vad avser pensionskostnaderna har i bidragsunderlaget sedan lång tid tillbaka inräknats fortlöpande huvudmansavgifter till statens pensionsanstalt. Dessa har utgått med 7,5 procent av pensionslönen fram till den 1 januari 1960. I samband med den allmänna tilläggspensioneringens införande sänktes SPA-avgifterna till 6,5 procent såsom en form av kompensation för de nya obligatoriska avgifter, som härvid ålades huvudmannen.

De nya ATP-avgifterna innebar en ökning av privatskolornas pensionskostnader, men ledde även till en förändring av kostnadsfördelningen mellan huvudmännen och staten. Anledningen härtill var, att ATP-avgifterna icke inräknades i statsbidragsunderlaget. Medan skolorna före den 1 januari 1960 hade att i genomsnitt svara för 22 procent av då gällande SPA-avgifter, d. v. s. ca $(0,22 \times 7,5 =)$ 1,7 procent av lärarnas pensionslöner, fick de efter nämnda dag bestrida dels 22 procent av de sänkta SPA-avgifterna, d. v. s. ca $(0,22 \times 6,5 =)$ 1,4 procent av pensionslönerna, dels ock ATP-avgifterna i dess helhet, d. v. s., med vid denna tidpunkt gällande avgiftsuttag,

ca 2,5 procent av lärarlönerna. Härigenom kom skolornas totala pensionskostnader, schematiskt uttryckt, att stiga från ca 1,7 till 3,9 procent, således en mer än fördubbling. Genom höjningar av ATP-avgifterna — som successivt stigit och som för år 1964 utgör ca 6 procent av lönekostnaderna — har skolornas egna kostnader för ändamålet ytterligare stegrats.

Dessa nya bördor för privatskolorna fick allvarliga konsekvenser för skolornas ekonomi, som redan tidigare var synnerligen ansträngd till följd bl. a. av den mycket kraftiga stegring, som lärarlönerna successivt undergått. Med anledning härav gjorde de enskilda läroverkens förbund vid ett flertal olika tillfällen framställningar om ersättning av statsmedel för utbetalade ATP-avgifter. Någon ändring har dock icke kommit till stånd förrän fr. o. m. den 1 juli 1963. Av vad som anföres i statsverkspropositionen skall nämligen fr. o. m. budgetåret 1963/64 även ATP-avgifterna inräknas i statsbidragsunderlaget. Detta innebär dock en begränsad lättnad för privatskolorna, då SPA-avgifterna numera höjts till 10 procent av pensionslönerna samtidigt som ATP-avgiftsuttaget — såsom ovan nämnts — kraftigt ökat.

I skolöverstyrelsens petita lämnas en redovisning av privatskolornas driftresultat under de senare budgetåren. Härav framgår, att flertalet skolor har att kämpa med synnerligen betydande underskott. Det samlade nettounderskottet för samtliga redovisade skolor uppgår till ca 1,6 milj. kronor för de fem budgetåren 1957/62 och för de skolor som utvisat underskott till sammanlagt över 2,2 milj. kronor. Av statsverkspropositionen framgår, att enligt privatskolornas beräkningar ATP-avgifterna för tiden före den 1 juli 1963 uppgår till 1,8 milj. kronor. Det är sålunda uppenbart, att de nya bördor som ATP-avgifterna innebar för privatskolorna medförde ett förödande slag för skolornas ekonomi.

Från och med den 1 juli 1963 gäller att skolor, som har kommun som huvudman, icke skall betala fortlöpande SPA-avgifter samt att genom statsbidrag skall helt täckas skolornas ATP-avgifter för lärare, underkastade statliga avlöningsreglementen. Såvitt kan utläsas av Kungl. Maj:ts proposition nr 92 till 1963 års riksdag, förutsattes, att principen om helstatlig finansiering skall gälla även i fråga om skolor med icke-kommunala huvudmän. Det torde vara mot bakgrunden härav som skolöverstyrelsens förslag om avskaffande av privatskolornas fortlöpande SPA-avgifter och införande av statsbidrag med 100 procent av skolornas ATP-avgifter fr. o. m. redovisningsåret 1963/64 är att se.

Departementschefen har som motivering för sitt förslag att icke tillerkänna privatskolorna någon förbättring hänvisat till att de nuvarande statsbidragen är i det närmaste lika förmånliga som bidragen till kommunerna för driften av högre kommunala skolor och handelsgymnasier och därför ansett rimligt att övriga intressenter i privatskolornas fortbestånd påtager sig ökade ekonomiska insatser. Motiveringen förefaller emellertid icke hållbar, då just för de högre kommunala skolorna samtliga pensioneringskost-

nader för lärare överflyttas till staten. Med hänsyn till de fördelar här ifrågavarande privatskolor i flertalet fall innebär för berörda kommuner och för skolväsendet över huvud taget finner vi liksom departementschefen rimligt, att kommunerna utger ökat stöd till dessa skolor. Enligt vad vi inhämtat har så exempelvis också skett i Stockholm, där en uppräknig med 33 procent av det allmänna kommunala bidraget företagits för läsåret 1963/64 samtidigt som staden förklarat sig beredd att jämväl täcka de dit förslagda privatskolornas underskott för tidigare år, i den mån dessa icke hänför sig till ATP-avgifter och under förutsättning att staten utbetalar bidrag till dessa avgifter retroaktivt fr. o. m. den 1 januari 1960. Skolorna har även haft anledning att räkna med dylikt statligt bidrag, då staten tidigare undantagslöst lämnat bidrag till utgifter av detta slag. I princip har Kungl. Maj:t också accepterat en sådan ordning, då bidrag fr. o. m. den 1 juli 1963 utgår jämväl till ATP-avgifterna.

Enligt vår uppfattning måste det anses rimligt, att statsverket påtager sig nu ifrågavarande pensionskostnader med hänsyn till dels skolornas synnerligen ansträngda ekonomi, dels den omständigheten, att statsverket svarar för motsvarande kostnader vid de kommunala skolorna, dels det förhållandet, att vid berörda privatskolor i mycket stor utsträckning bedrivs undervisning för vilken staten eljest i princip har att svara.

Vi föreslår sålunda — i överensstämmelse med vad skolöverstyrelsen där- om hemställt — att privatskolornas fortlöpande pensionsavgifter (SPA-avgifter) fr. o. m. redovisningsåret 1963/64 avskaffas och en helstatligt finansierad pensionering införes, att bidrag utgår med 100 procent av skolornas kostnader för ATP-avgifter fr. o. m. samma redovisningsår, samt att ersättning utgår av statsmedel till skolorna för ATP-kostnader avseende tiden före den 1 juli 1963. Ett genomförande av detta förslag torde innebära ett ökat medelsbehov under förevarande anslag av 1,0 milj. kronor för budgetåret 1964/65. Om man icke skulle vilja tillämpa de nyssnämnda bidrags-satserna retroaktivt, vilket dock förefaller rimligt, bör ersättningen utgå med de procentsatser, som tidigare gällt för SPA-avgifterna, d. v. s. i genomsnitt 78 procent. I sådant fall skulle merkostnaderna under förevarande anslag begränsas till 600 000 kronor.

Med stöd av vad ovan anföres hemställer undertecknade,

att riksdagen måtte *dels* besluta beträffande bidrag till vissa privatskolor i enlighet med vad vi i det föregående föreslagit, *dels ock* till Privatskolor: Bidrag till vissa privatskolor för budgetåret 1964/65 anvisa 1 000 000 kronor utöver i statsverkspropositionen föreslagna 15 960 000 kronor.

Stockholm den 23 januari 1964

Ove Nordstrandh

Gunnar Helén

Jean Braconier

Ingrid Gärde Widemar